

SLOVENKA

GLASILO SLOVENSKEGA ŽENSTVA

Zvezek 21.

V Trstu, 8. oktobra 1898.

Letnik II.

Sen.

Strahotna noč je bila to —,
Na smrt so mene obsodili,
»Zločinka je«, tako so vsi
Soglasno, strogo potrdili.

Privedli na morišče so
Vso strto me, — in vso skeseno —
Tedaj med množico sem jaz
Zazrla drago lice — znano.

Ugloбил v me si svoj pogled,
Povzdignil glas svoj vrlo smelo:
»Če to dekle zločinka je,
Potem na vas jaz kličem strelo!

Grešili s srcem huje ste
Kot ona je kedaj grešila —
In ako njo — naj tudi vas
Usode stre pogubna sila!

Vsi mahoma so se razšli —,
Midva pa sama sva ostala —,
Iz sna odprla sem oči,
Ko v jutro zora je vstajala.

Kristina.

Večer.

Spet šlo je solnčece za hrib,
Večer že lega v dol,
In meni v srce sili spet
Nerazumljiva bol. —

Sanjava duša z upanjem
Pa sladkim se poji:
Da v daljnem svetu še enkrat
Mir, srečo — zadobi.

Kristina.

Grof Lev Tolstoj.

(Dalje.)

Čudno, ako je Flauter vzkliknil, ko je prečital roman »Vojno in mir«: »Mais qui c'e Shakespeare!« V tem romanu se moramo diviti stalnemu in globokemu pogledu v realnost ter dovršenemu in popolnemu poznanju človeškega srca.

Pomislite, pravi Šreder, pomislite, kaj je »Vojna in mir«, ona obširna epska pesen, kjer oživlja vse človeštvo, ono čudno vstajenje v vsej različnosti in točnosti vsega ruskega društva početkom tega stoletja. Ne vidite samo, da se pred vašimi očmi menjavajo žive slike druga za drugo, ampak vidite vsa ona različna bitja, katera poznate bolje nego svoje znance in sovrstnike, ker njih niste le videli in slišali, kar vidite in slišite navadno v ljudeh, ampak v ta bitja ste prodrli in je umeli!

Ali se vam ne zdi, da ste potovali leta in leta tam po Rusiji od Moskve do Petrograda, od vasi do mesta, od salona do prenočišča na polji pod milim nebom?! Niste li tudi vi bili navzoči pri onih bitkah one velike vojne, niste gledali grozote po bolnicah in požara v Moskvi? Ali se niste igrali v Rostovi hiši, tresli se pred starim Bolkonskim, ljubili oni nežni pojav mladosti in živahnosti v Nataši? Nočem družega, nego vzbuditi v vas nekoliko spominov. Preživeli ste sami vse to, čutili, da minevajo leta, postarali ste se ter pozabili, a sedaj vam spomini vstajajo iz prošlosti; spomini iz daljnega in čudnega društva v oni dobi, ko se šeniste rodili. Umetnik, koji je znal priobčiti tujim čitateljem toliko obilnih, silnih in raznovrstnih vtisov, vtisov, katerih se spominjamo bolje in silneje nego realnih bitij, ta umetnik gotovo ni mogel živeti kakor ena sama glava in eno človeško življenje. Ali nima ona duša v svojej, da tako rečem, vse one silne in krepke duše? Zdi se mi, kakor da je Tolstoj gledal v »cameri obscuri« svoje domišljije vse ono rusko društvo, koje je on pokazal v tem delu tako dovršeno.

Tolstoj nas v tem romanu uverja in mi tudi vidimo, da niso veliki oni ljudje, ki vstvarjajo velike dogodjaje, ampak da je drugih tajnih sil, ki so na videz neznatne, koje se namečejo genijem ter jih prevlačijo za sabo. Radi tega nam pisatelj ne kaže Napoleona kakor velikega genija znanega nam iz zgodovine, a Kutuzova kaže nam kot dobrega človeka, ki prezira vse strategiške svete generalove in pušča, da se stvari razvijajo same od sebe.

Tolstoj ne gleda Napoleona z očmi francozkega vojaka, ki vidi v njem svojega cara, v carskem sjaju na čelu vojske ali na zlatem prestolu; gleda ga z očmi osebe, kojoj so znane vse malenkostne slabosti in vsi oni gabni pregreški, koji se tako večše skrivajo pred svetom. In ti veliki ljudje izgubé nekoliko na svojej slavi, na svojem dostojanstvu, ko je gledamo od blizo. Tolstoj nam postavlja Napoleonovo sliko tako blizo, da čutimo njegov topli dih, da vohamo močni vonj kolonjske vode, s kojo se parfimira. Vidimo, da ima ta veliki francozki car debel vrat, kojega zakriva zaman s toaletnimi izumi. Pisatelj pa ne idealizuje niti ruskih zapovednikov in nikakor ne pripisuje njim poraza francozke vojske. Tudi v tem slučaju so po Tolstem odločile nekatere nepravilnosti na enej in drugej strani.

Krasno govori grof Tolstoj proti vojski: »12. julija se je začela vojska, to je: zgodil se je čin, ki je proti človeškemu razumu in proti vsem božjim in posvetnim zakonom. Na milijone ljudi je delalo zločine drug proti drugemu. Prezare, ropanje, požari, tatvine, ubijstva so se dogajala dan za dnevom tako, da anali vseh sodišč na svetu bi ne mogli pokazati toliko zločinov barbarstva. A vsi ti, ki so delali zločine, niso bili smatrani za zločince«.

Take ideje vejejo iz Andreja Bolkonskega, Nikole Rostova in iz Kutuzova.

Tolstoj govori iz jedne ali druge osebe v romanu o idejah in teorijah, katere je potem razvijal, proti društvu, kulturi in težnji za izobrazbo ljudstva. Tako opaža knez Andrej, ko mu Peter govori o reformah, katere je hotel izvesti za zboljšanje kmetskega stanu: »Ti govoriš o šoli, o učenju, hočeš izvleči kmeta iz njegovega živinskega stanja, da mu ustvariš moralnih potreb, ko je po mojem menenji živinsko blagostanje edino možno blagostanje zanj ... in ti bi mu hotel to odvzeti! Jaz mu to zavidam, a ti bi ga hotel napraviti enacega nam, ne da bi mu tudi dal vseh onih sredstev, s kojimi mi razpolagamo? Ti bi mu hotel olajšati trud, ko mu je fizični trud tako potreben, kakor nam duševni.«

Ko vidimo po požaru v Moskvi Petra, ki gleda mestne podrtine, čitamo: »Rusko svetišče je uničeno. Peter se čuti kar poraženega, ko stopa po onih podrtinah drug narod — francozki narod. Tu se vidi, da je Tolstoj pravi sin ruskega naroda, ki se boji, da bi se s francozko civilizacijo uvedla še večja pokvarjenost v njegovo ljudstvo.

III.

Leta 1876. je Tolstoj izdal nov roman: »Ana Karenjina«, ki obdeluje življenje nove generacije t.j. one, ki je nastopila za vojno.

Ana Karenjina je slika istodobnega ruskega življenja. V tej povesti nam je hotel pokazati moderno društvo, posebno pa opazuje osodo rodbin Karenjina in Levina. Hotel bi videti ljudi, ki živé, kakor je treba, da bodo srečni. Zdi se, da pisatelj praša v tem romanu: Življenje tega društva, je li pravo življenje? Imajo li ti ljudje pravico, da živé, li mislijo in delajo, kakor mislijo in delajo? V Karenjinovi hiši vidimo, da se razhajajo stariši vsled strasti; v Levinovej vidimo srečo, kojo ustvarja vršenje rodbinskih dolžnosti, boj proti egoističnim nagonom. Tako je roman zajedno jako moralna knjiga.

Razven glavnih oseb in slik je še mnogo postranskih ljudi in prizorov. Ali vse te osebe so opisane s takimi karakterističnimi potezami, da jih ni možno zamenjati ali pozabiti; te postranske osebe ne le ne motijo, ampak služijo še v to, da se glavna lica črtajo ostreje. V vseh teh ljudeh pa nam Tolstoj kaže notranjost, notranjost duševno, srčno, ki je tako rszlična, kakor ljudje, koje opisuje. V romanu srečujemo vse društvene stanove: uradnike, učenjake, častnike, delavce, ljudi z ulic, vidimo pa te ljudi na delu, v cerkvi, gledališči, gostilni, v vasi, v delavnicah, na rodbinskih slavnostih, na svatbah in na smrtni postelji. . . .

Zajedno pa vidimo tudi kritiko raznih ustanov in modernih teorij. Zdi se, da je pisatelj v tej povesti hotel pozvati vse društvo, naj bi sprěmenilo obliko življenja, ne da bi ga kdo umel. Kritika razpravlja malenkostne stvari iz romana, a glavne misli ni uganila.

(Dalje prihodnjič.)

Iz atelirja.

V slikarjev dom se vlega črni mrak,
 Predmet zavija v plašč tamote vsak.
 Mračno stojala črta se obris,
 Na njem pa slike, čarokrasne vtis.
 V razkošnega večera polumrak,
 Obrazek deve, gleda z nje sladák
 Rubinastih teh ustec nasmehljaj
 Madonno kaže nam . . . svetnico vsaj?
 Leži na tleh paleta in čopič,
 Tišine smrtne tu ne drami nič,
 Pač, vzdih v tajnostni tu nareb zvení,
 Oh, tu umetnik, smrtnobled sedi
 Lasje razmršeni, na čelu znoj,

V potrtej duši divjih strastij boj!
 »Končano . . . zdaj še slika loči se od tu
 Izvor bolesti moje . . . tat mirú« . . .
 Hripavi stavki vrejo mu iz prs,
 Tako šibi se v vihri šibki trs:
 »Kaj dvignil sem pogled do tebe svoj,
 Ki te poteze nosi obraz tvoj?
 V bogatstvu te rodil je knežji grad,
 A mene . . . mene često tare glad!« . . .
 In zopet molk . . . le v dalji mestni šum
 Nejaasno se oglašá vrišč in hrum,
 A v mračnej duši se slikarju zdi,
 Da trop duhov se roga in smeji . . .

Zorana.

Na morji.

Spisala Màrica.

Prekasna, nepozabna noč! Divno, veličastno, neizmerno morje moje, koje gledam lahko vsak dan, in me vendar vsakikrat znova očaruješ! Videla sem te že v vsakem času. ob vsakem vremenu, občudovala te, ko si liki mrtvecu čilo, mirno in tiho, opazovala te, ko se je vate potapljalo zahajajoče solnce, vozila se po tebi, ko si ljuto bilo ob ladijo in ko si me napolnjevalo z neskončnim strahom. Ljubila sem te, ko je tvoja prečista, hladna voda objemala moje ude, vrnila se z ljubeznijo zopet k tebi tudi potem, ko si me dvakrat imelo v svojih valovih v smrtnem strahu in nevarnosti.

Videla sem te, o morje, o vseh tvojih možnih izpremembah, v vsej krasoti in grozoti tvoji ali takega te nisem še videla, kakoršno si bilo v onej divni, jesenski noči!

Tam izza nizkih, golih hribov tužne Istre priplavala je na jasno obzorje luna, ko smo na slikoviti luki malega primorskega mesta čakali parnika. Malo po malem oživljali so oni suhi, tožni hribovi ter javljali svoje življenje z malimi lučicami, ki so kazale, da tudi tam na kršni, nerodovitni zemlji bivajo ljudje, ubogi, zapuščeni slovenski in hrvatski istrski trpini.

Tudi morje prej temno in tiho ležeče pred našimi nogami je jclo oživljati, ko je nad nje počasi nekako leno a maestetično priplavala polna luna in so na ladijah začele brleti svetilke.

Le kup hiš malega mesteca je ležal tam ob luki na levej brez življenja, prav kakor bi bilo vse pobeglo iz njih.

Krog nas je postajalo vedno živahneje; radovedni, živahno in glasno čebrijajoči Lahi so prišli k odhodu, kakor imajo navado hoditi k vsakem odhodu in prihodu ladije.

Parnik je zažvižgal enkrat, dvakrat, a jaz sem še vedno slonela tam ob zidu ter gledala doli na prekrasno, mirno, kakor steklo čisto morje, srce se mi je nehote topilo v sanjavnosti in v neki tihi a blagodejni otožnosti.

Še le ko je parnik tretjikrat zažvižgal, ko me je družba opozorila, da je čas oditi, vzdihnila sem, ne vedé zakaj, in šla za ostalimi.

Bilo je precej potnikov, ki so od začetka bili še nekoliko zgovorni in glasni, a so pozneje, kakor prevzeti od predivne slike, umolknili.

Mirno, enakomerno je plavala ladija dalje, enakomerno je rezala vodo, ki se je penila in šumela krog nje, kakor bi se jezila, da jo more kdo motiti v takej divoti, v takem svečanem miru. . .

Na naši desnici nas je pa spremljala luna in njen svit se je svetlikal v mirni vodi v dolgi črti ter se izgubljal še le tik ladije v penečej vodi.

Nam nasproti je sedela zaljubljena dvojica z malim, skoro pri-
tlikavim, grbastim očetom devojkinim.

Le-ta se je obrnil proč od zaljubljenecv ter neprestano zrl v vodo pod seboj. Tesno drug pri drugem sedeča topila sta se mlada zaljubljenca v sladkih sanjah. Njega, mladeniča z dolgim, krivim nosom, črnimi lasmi in očmi ter gostimi obrvmi, ga ni bilo težko spoznati za Žida, o njej tudi temnookej in temnolasej bi človek ne mogel trditi s tako gotovostjo, da mu je sovernica, ako bi tega tako očitno ne kazal njen grbasti oče. Neprestano jej je tiho šepetal v uho in ona ga je vsa blažena poslušala s povešeno glavo in povešenimi očmi. Tudi prej se je peljala z nami ta trojica in nehoté sem morala opaziti visoko, vitko, a jako drobno postavo dekličino. Njena obleka je izdajala revščino. Bore, sivo krilce se je oprijemalo njenih ozkih brhov ter se skoro pretesno oprijemalo nog, dočim je ceneno, škotsko črtano blouzo nekoliko oživljala živo rdeča ovratnica in isto tako živo rdeči pas.

Zdi se mi, da se nista ganila vso vožnjo; on je sedel obrnjen k njej ter ji šepetal v uho, ona je pa sedela naravnost z obrazom proti nam.

Izredno lepe narave nista gotovo zapazila, a ona, ista krasna narava pa je vplivala na nju, da sta se ljubila gorkeje in da sta videla pred seboj krasno bodočnost.

Ko sem ju gledala, kako sta tako srečna sedela drug tik drug-zega, jela sem premišljevat, da li bo njena sreča mnogo daljša nego li ona lepa jesenska noč, da li ne uvidi ona revica prehitro, kako naglo mine možkega oduševljenost in ljubezen, kako naglo izprevidi, da je njen, sedaj tako govoreč in ljubeč čestilec enak vsem ostalim možkim, ki vidijo v ženi le igračo in iščejo v njej le naslade, dokler je niso naveličani in dokler jih ne premoti druga ženska, za katero begajo, dokler je zbegajo. a jo potem zavržejo kakor prvo, drugo, tretjo!

V srci mi je postajalo mehko, topilo se mi je v njem nekaj za zaljubljeno revico meni nasproti in hotela bi bila zavpiti: Ne veruj mu! In če te tudi popelje pred oltar, prevari te vendar le! Ni je nestalnejše stvari od možkega, ni je materijalnejše in ni je sebičnejše stvari na vsej širni zemlji!

Ko bodo otroci jokali krog tebe, ko boš ti polna ženske, božanske potrpežljivosti in angeljskega požrtvovanja zibala najmlajše dete, tedaj si bode on, tvoj soprog, iskal zabave drugod, iskal si bode drugih ženskih! Ob delu živiš, to vidim na vsej tvojej osebi, delaj dalje in bodi svobodna, če nočeš biti prevarjena . . . ogoljufana! . . .

Ako pa si uverjena, da je ženska ustvarjena za trpljenje, ustvarjena zato, da prenaša najhujše moževe udarce, da mora voljno in »moško« prenašati vse moževe nezvestobe, ako si tudi ti menenja, da ženska mora moškemu vse spregledati, vse prenesti, ako si res taka junakinja, tedaj — le moži se!

Obrnila sem se od zaljubljene dvojice in se zagledala v lunin svit, ki se je vedno igral v vodi ob naši desni strani.

»Čudno, da je vas, hčer juga, ki ste vendar vajeni takim prizorom in morju, tako prevzela ta res krasna noč!« dejal je moj rojak tam iz severa.

»Ko pa je morje tako vabljivo!« sem vskliknila. »Ali zamerite ako išče v njem, ki leži tu pred nami tako mirno in mično, ali zamerite, ako išče v njem tolažbe, pokoja svojemu srcu, nesrečno bitje, katero usoda preganja brez prestanka?«

Ali se vam ne zdi, sem rekla, kakor da morje vabi, kliče v svoje zapeljivo naročje?«

»Zakaj vas obhajajo nocoj take misli?« je vprašal moj severni rojak, koji je videl v luni le temno telo razsvetljeno po solnci, v morji pa le veliko množino slane vode.

»Priroda me je res prevzela in pa mislila sem, gledaje na morje, na toliko nesrečnežev, -ki iščejo v njem pokoja.«

Sedaj je ladija ovila krog zadnjega ovinka in pred nami je ležal Trst s prekrasno svojo lego. Kakor najlepše izdelane, najbolj fantastično izmišljene razglednice je stalo čarobno razsvetljeno obrežje pred nami. Od morja vedno višje in višje v breg so migljale nebrojne luči, a iz mesta in iz luke se je že čulo vrvenje. . . .

Ob pristanišči je bila velika množica. Da-li vsi ti pričakujejo malo število izletnikov? Da-li so prišli, da se navžijejo krasne, tople, jesenske noči? Da se nagledajo divnega prizora na morji!

Ladija se že pomika počasneje, skoro bomo pri kraji. Že čujemo in razločujemo razne glasove, že razumevamo posamezne besede.

»Per miseria?« vpraša globok moški glas.

»No, no, un amore infelice«, »nesrečna ljubezen« odgovarja drugi.

»Glejte, glejte!« pravi mi moj severni rojak, ki je stopil na drugo stran ladije, »tu sem, sem pridite!«

V ribiškem čolnu je ležala mlada žena v mokrej obleki, z dolgimi, razpletenimi lasmi mrtva.

Čakali so komisije, v tem se je pa čoln lahko zibal in luna se poigravala po mrtvem, bledem obrazu.

Z grozo sem se obrnila v stran.

Na bregu pa je vse šepetalo: Per miseria, per miseria in tudi zaljubljeni Žid je nekako zadovoljno dejal svoji izvoljenki: »Ne vsled nesrečne ljubezni, vsled bede, vsled bede je utonila!«

Stara ni bila še petnajst let. . .

Stara ni bila še petnajst let
Svetnemu že je odmrta, —
In je ostavila svojce in svet,
V célico se je zaprla, —

Pa ni čutilo dekle tedaj,
V duši še koprnenja,
Ki bi velevale mu nazaj, —
In na pote življenja! —

In ni umevala čustev tedaj
V srcu — nehrepenčcem, —
In ni slutila, da bo kedaj
Še koprnela — po nečem!

A — zdaj čuti in koprni, — — —
Nihče je ne umeva, — —
Ko ji zalivajo solze oči, —
Ko ji lice . . . bledeva!

Milenka.

Prijateljska pisma uredništvu „Slovenke“

Piše Mária II.

IV.

Slavno uredništvo!

Bodočnost je temna, sedanjosti prav za prav ni, jaz bi rekla, da je brv, katera veže minolost z bodočnostjo. Kako kratek je ta »sedaj!« Samo en hipček, v minolosti ga je pol, v bodočnosti pol, a vendar nam donaša toliko gorja! Vsaj mene ne sreča nič veselega, o čemer bi Vam mogla poročati, ni ga veselega pojava v našem narodnem življenju! Gospica urednica, to me tolaži, da me Vi poznate, kajti drugače bi še rekli, da sem tako zagrižena pesimistinja, ki ni srečna, ako ne iztakne kaj slabega za vsebino svojega pisma. No, čeprav niti ne terjam niti ne pričakujem od življenja nič več in nič manj, nego nam more dati, vendar pesi-

mistična nisem. Svet je itak že črn dovolj, kaj bi človek tratil še več črne barve...

Bodočnosti ne morem odkriti, kar je pa sploh bržkone na mojo srečo. Bog zna, kaj bi odkrila... možno, da bi me doletelo po odkritju kaj tacega, kakor baje sedaj po špansko-amerikanski vojni rajnega Krištofa Kolumba! Čitala sem nomreč nekje, da ja prišel v Špancih ob vso slavo zaradi odkritja Amerike... O sedanjosti bi Vam končno lahko postregla z momentnoj slikoj, a njen obraz bi bil morda prekisel, preveč naguban... kar bi pa moj fotografski atelier spravilo ob vse zaupanje pri... no, nikakor nočem reči, da samo pri ženskem spolu. Posezimo torej nazaj v stare čase, katere odlikuje to dobro, da so vsaj že minili, čeprav tudi minolost za naš narod ni imela drugega nego sužnost ali pa kri.

Tako le je bilo... Živela je svoje dni mati slavna, mati velika, katera je rodila mnogo sinov in hčera. Mnogo, mnogo krasnega sveta so imeli pod seboj. Marsikateri lakomni tujec je poželjivo stegoval svoje roke po njihovi zemji, a zaman. Kakor jeden ščit vstali so otroci za čast majke in domovine. Oduševljala jih je ljubezen in sloga, katero jim je Bog poslal iz nebes. Ljubili so majko... Vsako željo so ji čitali iz sladko resnega očese in vsaka želja jim je bila ukaz. Neskončen ugled so vživali na zunaj...

Živela je pa v tistem času tam nekje v deveti deželi zakonska dvojica Napuh in Samopašnost. Ko je bila Samopašnost še skromna devojka, prerokovala ji je stara ciganica, da bo rodila hčerko Neslogo, katera bo v pogubo celega sveta. In res... iz Napuha iz Samopašnosti se je narodila nesrečna hči Nesloga, kateri je bila krstna botra... Zavist. Nesloga je rastla s čudovito hitrostjo devete dežele, tako da ji je bila ta kmalu pretesna. Nesloga se je širila in širila in podrla ščasoma tudi v prej omenjeno rodbino... na njen pogibelj. Otroci so se začeli kavšati med seboj in kakor iz malega raste veliko, tako je bilo i tukaj. Rodbinsko življenje je hiralo vedno bolj, materi se je od britkosti krčilo srce, videvši v bratomornem boju otroke, katere so dojila jedna in ista prsa. Črv tuge ji je glodal in razjedal življenje, otroci pa so se bratili s svojimi sovražniki zoper lastno kri. Lastnoročno so kopali grob svoji majki in... sebi.

Le nekaj blagih sinov in hčera je še bilo, ki so vitežko in neustrašno podpirali zastavo svoje pešajoče majke in prisegali ji večno zvestobo. Čeprav je izgubila na prejšni slavi in moči, vendar se je niso sramovali, kakor večina ostalih otrok. Postavili so si smoter sijajen in lep, da bi priborili materi prejšno veljavo. Pač, pač! Njihovo stremljenje je podpiralo še precej lepo število bratcev, bateri so pa

prisegali na njihov prapor in se oduševljali za majko samo pri... vincu, v treznem življenju so pa pozabljali na brate in majko ter vse bolj mislili na svoj... žep.

Premalo jih je bilo zavednih, čeprav so se bojevali s podvojenimi močmi za nekdanje svetinje. Neizprosna usoda je zagrnila najlepšo majko v grob minljivosti. Peščica zvestih otrok jo je spremljala krvavečega srca na zadnjem potu. Spominska plošča na grobu je pričala, da pod njo počiva majka, katera je bolehalo in umrla za neslogo svoje dece.

Na grob so ji vsadili lipico... Včasih je skrivnostno šumelo po njenih vrhovih in zaostalim otrokom, na lastnih tleh tujim, zdelo se je to šumenje kakor tužen mollaccord, iz katerega je zvenelo kakor pretrgano stokanje: Ako bi se bilo storilo vse tisto, kar vam je narekovalo... vince in da bi se bilo prelilo več potnih, a manj trsovih srag, častna bi bila majka, katera spava sedaj pozabljena pod menoj...

Gospica urednica, ali naj dodam komentar tej povesti? Kakor menite!...

Zdravstvujte!

Želja.

(Lermontov.)

Взвешный вздох и на прapore

Pot pred manoj samim se razgrinja,
Skozi megle kremeni blesté.
Noč je tiha. V Bogu spi pustinja,
In z zvezdami zvezde govore.

Upa mi življenje ne usoja,
Iz preteklosti mi nič ni žal.
Iščem le svobode in pokoja,
Vse bi rad pozabil in zaspal.

Svod neba slovesen in prečuden!
V jasnem svitu zemlja spi pod njim.
Kaj da jaz takó sem bolen, truden?
Čakam li: Togujem li za čim?

A ne v hlapnem spanju té gomile —
V takih želel bi ležati snih,
Da drhtale bi življenja sile,
Da bi prsi tibe dvigal dih.

Da vso noč, ves dan v posluh bi meni
O ljubezni sladki glas zvenel,
Nad menoj pa hrast, na vek zeleni,
Temno bi se klanjal in šumel...

Anton Medved.

Sličice.

Piše „Z“.

I.

lak je drdral v temno, tiho noč. Na nebu so se podili oblaki in veter je pihal čez ravan.

V kupeju tretjega razreda je sedelo mlado dekle. Črna obleka se je ovijala nje vitkega stasa in mala plapolajoča luč na stropu je padala na nje lepi, blede obraz. Sama je bila. Mirno je slonela v kotu in pogled ji je vahal skozi motno okno venkaj v noč.

Izvekla je robec, obrisala roso raz steklo in zrla venkaj. Železnični drogi so zginjevali in se zopet prikazovali, od časa do časa se je prikazala mala čuvajska hišica in v istem hipu zopet izginila v temi.

Medli lunin svit je fantastično osvitljeval zdaj visoko drevo, zdaj nizek grm, golo skalovje ali enolično ravnico. Jednakomerni ropot vozov utrujeval ji je živce, sanjavost se je polasčala in nehoté se je udala mislim, ki so prihajale in izginjevale, kakor zunaj mnogolično železniško obrežje.

Zrla je mrtvaško blede obraz svoje matere na belih blazinah, sveče so brlele okrog in cvetje je duhtelo, vmes pa se je mešaval ostrí mrliški duh. . . .

In videla se je, ko je v črnem krilu objokana stopala za krsto, slišala, kako je prst bobnela na rakev. . . .

In potem je zopet sedela doma in pisala ponudbe in pregledovala dolgo vrsto anons v časniku. Prišel je pismonoša in princsel ji pisma s tujimi poštnimi pečati. »Obžalujem že oddano«, »Bedauere schon vergeben« — — povsod, povsod. . . .

In zastavila je uro, ko je razprodala že vse drugo in zopet ni imela beliča v žepu. . . .

Potem pa je zopet prinesel pismonoša list, bala se ga je odpreti in roka se ji je tresla, ko je prerezavala ovitek. Sedaj je vendar bil strah zastoj.

Pelje se tja v tuje mesto, k tuji družini, kjer bo poučavala in odgojevala otroke, ker ta ponudba je stala v onem pismu.

Kako li bo? — Kako jo sprejmejo? — Kako se ji bode godilo? Kdo vé, kdo vé?! . . .

Ah, te misli, kako ji kažejo sliko za sliko, vesele, temne, žalostne . . . liki podobe zunaj v noči, ki jih obseva medla lunina luč. . .

In glava ji je postajala težka, sklonila se ji je in ona je takoj jela sanjati truden mučen sen . . . o življenju . . . gotovo o življenju. . .

In luč je trepetala na njenih svetlih laseh, visocem belem čelu, vlak pa je drdral dalje, dalje v temno, tiho noč, . . .

»Ne jokaj se«, tešil je svojega malega štiriletnega sinčka, ki se mu je jokal v naročji in žalostno klical: »Mama, mama!«

»Tiho bodi, Andrejček, saj mama kmalu pride. Na, le poglej kaj sem ti prinesel!«

In izvlekel je iz žepa par rožičev in nekaj siadčic ter položil na mizo,

»Le priden bodi pa igrajčkaj se, tatek precej pride nazaj«.

Posadil je otroka na stol potem pa odšel iz sobe ter tam koncu hodnika potrkal na vrata. Prijazna starikava žena mu je odprla.

— Kaj pa je Kržišnik?

— Prišel sem prosit, če pošljete vašo Netko k Andrejčku malo pogledat, iti moram še v mesto.

— Precej jo pošljem, le bodite brez skrbi!

Vrnil se je zopet nazaj v svoje malo prazno stanovanje, pobožal otroka sè svojo debelo žuljavo roko po obrazku, snel s klina rudečo kapo, na katerej se je bliščal napis »Dienstmann« in odšel,

Postaval je po mestnih ulicah, naslanjal se ob hiše, koder je hodilo največ ljudi, a nihče ga ni poklical, nihče mu ni dal zaslužiti groša.

Trda je, trda za krajcar in razven njega je še toliko družih postreščekov, ki čakajo, da je kdo pozove!

Njegovi tovariši so se pogovarjali mej seboj in se tudi šalili z dobrovoljnimi izvoščeki, ki so leno raztezavali svoje ude na svojih vzvišenih sedežih, a on je tiho slonel ob zidu.

Kako bi se smejal, ko mu je dobra žena umrla pred par dnevi in je on ostal sam z otrokom?! Ono bore krajcarjev, kar si jih je prištedil, pobrala je bolezen, za pogreb pa je zastavil skoraj vse pohištvo.

Danes nima beliča v žepu, za zadnjo petico je kupil otroku rožičev, da ne bo ves čas jokal, kar bo on iz doma. . .

Elegantni gospod je stopil k njemu:

— Nesite to brzojavko na pošto, jaz vas počakam tu v kavarni.

Pohitel je na pošto, oddal brzojavko in se javil v kavarni.

— Dobro! Tukaj!

Dve desetici je začutil v dlani, tesnejše je stisnil pest in se zopet postavil na prežo.

Nikogar ni bilo več.

O mraku se je vrnil domov. Kupil je pri branjevki mleka in malo kruha ter zakuril v kuhinji na ognjišči, da segreje mleko za otroka.

Le-ta je spal, a ko ga je resni mož z roko malce pogladil po laseh, zbudil se je in zopet zajokal: »Mama, mama!«

Njemu je ta otročji klic trgal srce, obrnil se je in oči so mu bile solzne.

Zakašljal je zamolklo in hripavo, a potem skrbno dvignil malega sinčka iz postelje, pritisnil njegov gorki obrazek k svojemu licu ter ga tešil:

»Ne jokaj se, ne jokaj se!«

A otrok se ni dal vtolažiti; ko mu je dajal jesti in ko ga je spet položil v postelj, klical je še vedno: »mama, mama!«

Vgasnil je luč in legel k otroku; solze so mu privrele iz oči in močile blazino, otroka je pa tešil: »Ne jokaj se, ne jokaj se!« . . .

Predstavili so ju v fini, elegantni družbi v salonu svetnikove gospe.

»Gospod doktor Zobrič, gospodičina Velikovčeva« dejal je domačin, spremljevaje besede primernim gestom.

Pogledala sta se za hip, ona je skoro malo zarudela, njemu pa so se naježile obrvi.

— Veseli me, da imam čast. . .

— Drago mi je. . .

Usta so jima mehanično izgovorila obični frazi in roke so se jima lehno dotaknile.

Stala sta si nasproti mrzlo, tuje, sovražno. . .

— »Kako se imate gospodična?« je prekinil on z šablonskim vprašanjem molk.

— »Hvala, dobro« odvrnila mu je in oči so se ji zasvetile, pogrozeče. . . .

Povesil je pogled in se v zadregi igral z verižico pri uri. . . .

Domača gospa je pristopila in vprašala jo, je-li bi zaigrala kak komad na glasoviru.

— Takoj gospa!

Mrzlo se je nasmehnila proti njemu in pogledala ga še enkrat z malomarnim, zaničevalnim pogledom, da je stisnil zobe. Posmehnila se je ironično ter odšla ob strani domačinke k glasoviru.

Listala je nekaj časa po notah nevoljno, vrgla jih na stol, sedla in igrala na pamet. . . .

Kako krasno so bučali polni akordi skozi salon, skozi odprto okno venkaj v divni božji svet!

Nekaj dreves je stalo pod oknom, lahno so šumeli listi, bajno je duhtelo njih cvetje, ona pa je svirala, svirala dalje in dalje.

Kaj neki ji je prišla ta melodija v misel, ti mehki, žalobno tužni, dolgozategnjeni zvoki! Li ni tega igrala že nekda tam doma v domačej sobi? In ni li tedaj slonel ob njenem stolu, vitek, mlad in lep mož? ...

Da, da! ... In ni li potem nagnil se k njej, gledal ji v oko tako vroče, tako proseče? ...

Ha, ha! čemu spomini! Ni li ji ravno isti vitki, mladi mož uničil mladost in srečo!? ...

Ni li morala radi njega venkaj iz rodne hiše mej tuje brezsrčne ljudi! ... Ni li radi njega preslišala toliko poniževanj in žaljenja!? ... In zdaj!? kdo je kriv, da mora učiti trdoglave otroke tujih ljudij, kdo je kriv, da nima doma ne zavetja.? ...

In oko ji je zatemnelo, prsti pa so jej izvabljali iz mrtvega instrumenta diyje — strastne, demonične glasove. ...

Kakor grožnja in kletev je donelo iz teh jekov.

In šc enkrat je ponovila oni divji, očitajoči konec, še enkrat so se odbijali glasovi od sten in pretresevali slušateljem mozeg — potem pa je nehala.

Ob oknu je slonel dr. Zobrič, bled in prepaden. Šla je mimo njega in zasmejala se glasno, da se je razlegalo po sobi, kakor zadnji odmev onih strastnih zvokov, ki so ginili v dalji, oko pa se ji je zasvetilo z očitanjem: »Ti si kriv, ti si kriv!«

Nocoj so ga ji pa predstavili kot novega znanca, ha ha!

»Da!« je dejala kratko in odločno, ko jo je stari svečenik vprašal pred altarjem, je li hoče stopiti v zakon z Nikolajem Sedejem.

»Da« je dejala in solza ji je kanila na lice pod gostim belim pajčolanom. Krog so stali svatje v elegantnih črnih oblekah, mej katerimi se je bliščalo par uniform in svitlo svilene toalete povab ljenih dam.

In stari duhovnik ji je prijel roko in jo združil z desnico njega, ki je stal poleg nje. Ni bil več mlad in tako nekako blazirano je izgledal mož ob njenej strani, kateremu je ravnokar obljubila biti dobra in zvesta soproga za vse življenje. Na temenu se mu je svečila pleša in med umetno zavihane brke urinilo se je že dokaj sivih las.

Pogledala ga je z negotovim, plašnim pogledom.

Je-li res, je-li istina, da ni več svobodna, da ni več ona vesela brezskrbna Vida od prej, da je ta kratki neznatni »da« jo dal v last temu lahkoživnemu življenju, tistemu možu!?

Kako neprijetno ji je del ta intenzivni, močni parfim, ki je dehtel iz njegove obleke, kako neprijetno jo je motilo škripanje njegovih ozkih lakastih čevljev!...

Kako neki, da stoji tu pred altarjem ž njim, zakaj neki poslušna ob njegovej strani besede starega svečenika o mejsebojnim spoštovanju, o ljubezni?...

Stresnila se je.

Kaj ji neki te besede tako trgajo srce, kaj ji solze močijo lice...?...

Saj je že pred par meseci prebila najhujši boj, ko ji je oče povedal, da preti popolni materijelni propad njemu in vsej družini, ako ne vzame tega blaziranega a bogatega moža.

Mlada je še, komaj osemnajstletna je, a njene svobode, njenega veselja je konec po tem kratkem trdem »da«... In konec je tudi žalovanju in domačih neugod! Pa morda ne, morda je ta »da« še le začetek žaloigri nje lastnega življenja, znabiti se s tem »da« še le začnejo novi boji, nove muke...?!

Zakaj je prav ona morala biti žrtev družinske časti, zakaj je ravno ta preživeli, blazirani lahkoživec moral postati rešitelj njenega očeta in zaključek njene mladostne sreče?...

Kako li naj izpolnuje vse to, kar ji razlaga stari, resni duhovnik, kako naj...

Pa kaj ta dvom, čemu dvomi, ko ji še nje lastni »da« zveni po ušesih?

Obljubila je in zvesta bo.

Da, da zvesta!...

Ljubezni pa ne vzbudi niti trdi, neizprosni »da«!

Talizman.

(Puškin.)

Kjer plešoče morje bije
 Ob skalovje v jednomer,
 Kjer topleje luna sije
 V sladki čas meglâ zvečer;
 V haremih se naslajaje
 Dni preživlja musulman,
 Tam čarovnica laskaje
 Dala mi je talizman.

In laskaje govorila:
 Varuj ta moj talizman!
 V njem prebiva skrivna sila.
 Iz ljubezni ti je dan.
 Ni boleznî, ni mogile,
 V burji, ko vihra orkan,
 Glave tvoje, meni mile,
 Ne otme moj talizman,

In z bogastvom te iztoka
 Tudi on ne obdari,
 In podložnikov preroka
 Tebi ne upokori,
 In v naročje tebe druga
 Iz turobnih tujih stran
 V rodni kraj na sever z juga
 Ne prenese talizman.

A kadar kovarne oči
 Vate vržejo svoj meč,
 Ali usten cvet ponoči
 Te poljubi ne ljubeč,
 Trpkega tedaj spomina,
 Nezavesti, srčnih ran,
 Izdajalstva in zločina
 Moj otme te talizman.

Anton Medved.

Najznamenitejši slovanski skladatelji.

III. Smetana.

(Piše Severin.)

Leta 1892. je bila glasbena in gledahška razstava na Dunaju. Največje priznanje si je tu stekla opera češkega narodnega gledališča iz Prage. Proslavila je sebe, — a še večje vrednosti je bilo, da je soznanila nemško občinstvo z dotlej le v ožjih krogih čeških in nekaterih slovenskih sicer visokocenjenim, a drugače še skoro nepoznanim skladateljem — Smetano. Glavni in trajni uspeh te razstave je bil baš v tem, da je od tu prešla »Prodana nevesta,« ta biser komične opere, na skoro vse odre v Nemčiji, da je slovanska skladba slovanskega skladatelja povsod slavila sijajno zmago.

Smetana se je porodil v Litomislicah, kjer mu je bil oče pivovar, 2. marca 1824. Ker je uže kot dečko kazal nenavadno glasbeno nardarjenost, dal ga je oče poučevati v igri na goslih in na klavirju. V Pragi, kamor je došel v 4. gimn. razr., je izpoznaval razna glas-

bena dela, pečal se tudi s skladanjem, seveda zanemarjal pri tem šolski pouk. Zato ga je sorodnik, profesor na redovniškem gimnaziju v Plznu, sprejel v svoj zavod.

Ko je oče slednjič na mnoge priprošnje znancev dovolil, da se posveti povsem glasbi, ga je sprejel slepi glasbeni učitelj Prokseh v Pragi med svoje učence. A šla mu je zelo trda, ker od doma ni dobival nikake podpore. Z veseljem se je torej odzval povabilu grofa Leop. Thuna, kateremu ga je ravnatelj konservatorja T. Kittl, priporočil kot učitelja glasbe. Štiri leta je preživel tako največ na raznih grofovih posestvih.

Želja po lastnem ognjišču je prouzročila, da se je odpovedal službi, upajoč, da se prebije kot učitelj glasbe na svoji 1848. ustanovljeni šoli. V avgustu 1849. se je poročil z gđc. Katarino Kolarjevo, s katero se je soznanil, občujoč kot gimnazijec v Plznu v njeni rodbini.

1848. se je soznanil s slavnim Lisztom, s katerim je pozneje občeval nekatere kratki pismeno in osebno prijateljsko. 1850. je bil od cesarja Ferdinanda imenovan koncertnim mojstrom ter kot tak igral pri njem vsak večer. Uže tedaj je zložil veliko število krasnih skladb, a vendar bolj v posebne prilike in v učne namene.

Velikim, samostojnim delom njegove življenske razmere niso bile ugodne. Sprejel je torej l. 1856. z veseljem poziv na Švedsko, kamor se je leto za tem preselil z vso rodbino. Postal je glasbeni ravnatelj v Götaborgu. Ženi pa tamošnje obnebe ni ugajalo, zato je sklenil, da se vrne z obolelo ženo v domovino; a umrla mu je medpotoma. Leto za tem se je poročil v drugič, z rojakinjo gđc. Barbaro Ferdinandi, ki mu je sledila v tujino. Vendar je 1861. ostavil Švedsko in se vrnil v domovino. Ker ni tu našel, česar si je želel, prepotoval je po zimi Nemčijo in Holandsko ter si stekel s koncerti mnogo priznanja. V Pragi se je trudil, da uvede narodni duh v umetniške kroge, bil soustanovnik »Umelecke besede« in »Hlahola« ter temu tudi pevovodja 1863.-65. V družbi s F. Hellerjem je ustanovil glasbeno šolo ter privatno poučeval mnoge plemenitnike.

Otvoritev začasnega češkega gledališča (14. novb. 1862.) mu je rodila idejo po narodni češki operi in — »Braniboři v Čechach« so se predstavljali 5. jan. 1866.

Prva češka opera je Škroupov »Drátenik« iz leta 1828. Pozneje se je zložilo le malo del, — naravno, saj so tem pogoj: odri, na katerih se predstavljajo, in tega je nedostajalo. Na novem gledišču se je kot prva uprizorila Šeborjeva opera iz Meyerbeerove šole.

Smetani je spisal K. Sabina romantičen tekst brez prave dramske vrednosti; a skladatelj je bil vesel, da je vsaj na tem mogel skušati svojo sposobnost. Ker je sam nisem čul, nedostaje mi vsaka sodba o nji. (Dalje prih.)

Strast — propast.

Spisala (vir: dr. Ljudnerjeva enciklopedija) Šmarska.

oželenje je duševno stanje, katero se razvija na podlagi nagonov in izkušnje. Ako doseže poželenje tako visoko stopinjo sile, da se ne da več premagovati, temveč da nadvladuje in vodi mišljenje in čutenje človekovo, tedaj pravimo, da je to strast. Nemški izraz »Leidenschaft« je jako prikladen in karakterističen, kajti to duševno stanje je res nepravilno, neka bolezen, neko trpljenje, ki trapi duha. Večinoma se razvijajo strasti iz nagonov. Kaj pa je nagon? Boljše, nego vsaka defncija nam to pojasni primer. Novorojenec kaže nagon po hrani. Podlaga temu nagonu je temni čut glada. Kakor se sploh razvijajo nagoni iz stanja neugodja. Nagoni so dvojni, čutni in duševni in prav tako se razločujejo i poželenja v čutna, n. pr. človek poželi jedi, pijače, otrok sladčice itd. in pa duševna — ta si želi lepote, oni modrosti, tega muči domotožje, ukaželjnost itd. Duševna poželenja so končni najvišji vspehi, ki bi se pa brez čutnih nagonov nikakor ne razvila, zatorej je celo napačno mnenje, da je razvoj više človeške omike v duševnem in moralnem oziru možen le tedaj, ako se iztrebljujejo naravni nagoni. To nikakor ni naloga naše vzgoje, pač pa to, da se iz nižjih položenj razvijajo višja in s toj nalogo se hočemo pečati to pot.

Ako se naravnim človeškim nagonom ustreza ali preveč ali premalo, razvijejo se iz njih strasti. Človek, kateri preveč goji nagon za živež, postane samogoltnež in požrešnež v jedi in pijači

Sam jedei, sam pil,

Sam débel bil.

Iz spolnega gnanja nastane poltnost, iz stremljenja po časti častihlepje, iz poželenja po premoženju skopost, v dražljivosti ima svoj temelj ljubezen, ki se tudi lahko razvije v slepo strast. Najstrastnejša ljubezen se pa često preobrne v najbolj osvetljivo sovraštvo, ako je ne le ne sprejme ljubljene predmet, ampak jo odbija in

pobija. Strasti podoben je duševni pretres, kateri se pa razločuje od nje v tem, da je le trenutno duševno stanje in škoduje bolj telesnemu zdravju, dočim strast uniči človeka moralno, duševno in končno tudi telesno.

Jedna glavnih nalog npravne vzgoje je torej, da se v otrocih zatirajo že od prvega začetka tudi najneznatnejša nagnenja k strasti. Otrok naj se vadi o premagovanju in strahovanju samega sebe, sprijaznevaje se z nekoj naravno disciplinoj, katera se doseže s pokorščinoj naproti roditeljem in svojcem sploh, v širjem pomenu pa s podrejenjem splošnim božjim in človeškim zakonom.

Veliko oporo ima vsaka strast v samopašnosti ali egoizmu. Človek, v krempljih te ali one strasti, je nehal biti ud človeške drnžbe, zasledovaje le to, kar mu narekuje njegov lastni »jaz«. Otrok naj se torej kakor hitro možno, navaja čutiti se le kakor atom božjega stvarstva, le kot ud človeške družbe, kateri mora podrejati kot tak vse svoje interese in deliti z njo svoje moči. To je prvi pogoj. Nadalje se mora vaditi prenašati tudi neugodja, ki so vir naravnim nagonom, iz katerih izvirajo poželenja in strasti. Deca se mora vtrjevati in krepiti duševno in telesno; krepka, železna volja nadvlada tudi najslabše meso. Kakor se pa pravi, da jabolko ne pade daleč od jablane, velja seveda modrost tega reka kakor merodajno vodilo za vzgojo. Sin, kateri ima vsak dan priliko, opazovati očeta pijanca, stopi navadno v njegove stopinje, hči se navadi gizdavosti, klepetavosti in gonje za zabavami od matere, razvajenec, kateremu se klanja in pokori domača hiša, postane gospodljiv. Ako otrok nima vzornih vzgledov za posnemanje, posnema slabe in postane slab, kakor so slabi oni, ki jih je posnema. Otrok pa, ki se je navadil strahovanja samega sebe, požrtvovalnosti in samozatajevanja od svojcev, ponese te lastnosti s seboj v svet, kjer so mu vodilne zvezdice v boju samim seboj in z življenjem. Značaj se redkokedaj uda strastem, če mu ne porušijo vere v samega sebe sovražne usode težki udarci in prevare. Tako se neredko uda najboljši mož pijančevanju, če n. pr. vidi, da se prezirajo njegove zasluge in duševne vrline in da se šopiri kakor v posmeh neumnost in nezmožnost pod krili protekcije. Tudi strast prevarjene ljubezni se duši z vinom, a v tem, ko je zacelil ranjen egoizem, prodana je navadno vsa nadaljna eksistenca vinu in pijančevanju.

Človek, kateri se je že udal tej ali onej strasti, se navadno težko reši njene sile. Ta narašča bolj in bolj, drvé svojo žrtev proti poginu, sosebn, ker se telo polagoma akomoduje z organičnimi spre-

membami njenemu vplivu. Vzemimo n. pr. pijančevanje. Kaj nam pravi pregovor? »Pijanec se spreobrne, kadar se v jamo zvrne«. Vzlic temu pa je možno, če že ne celo rešiti nesrečnika pretečega konca, vsaj olajšati in ublažiti njegovo tužno stanje. Nekateri menijo, da bi se dala izpodbiti strast s tem, da se vname trpeti za ravno nasprotno strast, kakor se izpodbija klin s klinom, a to nekako nasprotuje zdravemu razumu. Pač pa je upati, da se iztrga žrtev vsaj deloma strasti, ako vplivajo nanjo vzvišene, vzorne razmere, ako jo oduševlja pogled na vzvišen svet, za kar morajo skrbeti krogi, v katerih je dotičnik doma. Imenovati ga smemo bolnika. Pa ne sme niti shtiti, kaj se ž njim namerava, ampak navidezno brez smotra se mora postopati ž njim. In le tisti, do katerega ima največ zaupanja, se bo ponašal z najlepšimi vspehi.

Mnogo lažje se zabrani nagnenje do strasti v otroški dobi. Kakor pa se strast sama ozdravi, zato ima vzgoja veliko odgovornost. Kolikokrat se pripeti, da vpijanijo v svojo zabavo odrasli slabotno otroško glavico, ne da bi pomislili, da se na tak način narava privadi opojnim pijačam in da je to, kar je njim v surovo zabavo, otroku samemu v pogubo. Zopet drugi imajo veselje, dražiti majhnega moža in ga spravljati v nezavestno jezo, da bije okoli sebe in razsaja kakor velik. In koliko nesreč je rodila baš strastna jeza, katera raste in se razvija z otrokom! Tudi poltnost se tako rekoč vzgaja v domači hiši. Nedostojno božanje in ljubkanje malih otrok zamori v njih čut srami in jih prerano dozori za spolno gnanje, kakor tudi takozvani pikantni pogovori v navzočnosti nežnih hčer. Dostikrat se tudi pripeti, da se da zaljubljenec — zaradi lepšega — za »garde damo« mlajši bratec ali sestra. Kaj pravi sv. pismo? »Kedor je pohujšal katerega teh malih, bolje bi bilo zanj, da bi si mlinski kamen obesil na vrat in se potopil«.

Torej ne samo z besedo, ampak z dejanjem in vzgledom mora delovati vzgoja na to, da osreči v duševnem in telesnem oziru mlad nareščaj in osigura v njem obstanek in bodočnost narodovo.

Na semnju.

Tu punčike so pisane,
 Tam prstančki so zlati,
 »Hej, dekle, kupi robec ta,
 In vi, konjička, mati!«

Med drugimi sva se midva
 Na semnju pomudila,
 Sladčic in mnogo lepega
 Že sva si nakupila.

»Še srčkov rdečobarvanih
 Si, ljubica, naberi!«
 »O srček jaz že tvoj imam,
 Zdaj prstan mi izberi!« —

Kristina.

Književnost in umetnost.

Naš cesar Frán Josip I. Povodom petdesetletnice njegovega vladarstva spisal Tomo Zupan. Ljubljana. Samozalžba. Cena?

Profesor Tomo Zupan, mnogozaslužni predsednik družbe sv. Cirila in Metoda, je tudi kot pisatelj tako znan, da ni treba še posebe hvaliti te njegove knjige, ki je skozi in skozi nadahnjena s patrijotičkim duhom in ljubeznijo do cesarske hiše.

Življenje cesarja Frana Jesipa I. je opisano v tako prijetni in poljubni obliki, da bode knjigo čitala osobito mladina posebno rada.

Knjigoprigradnico krasi 26 lepih slik.

† Naša cesarica Elizabeta (s štirimi podobami). Sestavil Fran Nedeljko. Izdal in založil Ivan Bonač v Ljubljani. Cena?

V tej knjigi je opisan zločin, kojega je anarhist Lucheni izvršil na cesarici Elizabeti, zraven pa tudi mnogo družega zanimivega iz cesaričinega življenja.

Knjižnica družbe sv. Cirila in Metoda. XII. zvezek. Franc Jožef I., cesar avstrijski, spisal Fran Hubad.

V knjižnici je vesten životopis našega vladarja, poln ljubezni do vladarske hiše in do očetnjave — Avstrije. In še bi kdo hotel reči, da nismo Slovenci patrijotični!!

Knjižnica družbe sv. Cirila in Metoda. XIII. zvezek (s štirimi podobami). Andrej baron Čehovin, slavni junak slovenski. Spisal Janko Leban, nadučitelj na Trebeljnem pri Mokronogu.

Ime Janka Lebana je v Slovincih jako dobro znano; znan nam je Leban po svojem plodovitem delovanju in pisateljevanju osobito za mladino, tako, da smelo rečemo, da je baš on mnogo pripomogel, da ima naša mladina tudi že svoje slovstvo. Pisati za mladino pa ni nalažji posel, saj je zánjo — najbolje komaj dobro dovolj!

Omenjeno knjigo družbe sv. Cirila in Metoda priporočamo prav topla, osobito naj naša mladina spoznava slovenske junake, da bode vedela, koliko in kakoršnih junakov so dali Slovenci svoji — Avstriji!

Razno.

Nove razglednice. Neumorne Litijske rodoljubke so izdale zopet nove razglednice, in sicer sè sliko dika Jugoslovanov, sè sliko onega moža, ki ima za Jugoslovane, Hrvate še posebej, neprecenljivih zaslug, sè sliko ljubljenege vladike Strossmayerja. Oglednice so kaj ukusno izdelane ter imajo na desni strani od zgoraj dobro zadeto sliko hrvaškega mecena, spodaj pa je njegova prekrasna stolna cerkev v Djakovom. Opozarjamo naše čitateljice in čitateljc na lepe te dopisnice, naj bi jih pridno odjemale, ker je čisti dobiček namenjen naši šolski družbi sv. Cirila in Metoda.

Naročijo se lahko kar naravnost pri založnici gč. Ljndmili Roblekovi v Litiji.

Istotako se naroče v Litij pri gč. Roblekovi krasne nove razglednice s Prešernovo podobo, posneto po Ganglovem kipu. Čisti dohodek teh dopisnic je namenjen za Prešernov spomenik.

Slovenke! Ne le, da so razglednice res lepe in ukusne, odjemajte jih tudi, da kažete svojo vrednost in širite po svetu slovensko ime sè slovenskimi velikani.

Angleži. (Nadaljevanje in konec.) Listi oglašajo vsak dan vse nove knjige, a človek bi komaj veroval, koliko knjig se tiska na Angleškem. Največ se spiše romanov, a največ romanov spisujejo ženske.

Pisatelj, koji si je pridobil nekoliko imena, obogati lahko prav naglo. Že po nekem ekonomskem pravilu bogatijo bogatinci čedalje bolj a reveži so vedno bolj siromašni. Nekaj podobnega je tudi v literarnem svetu. Založniki plačujejo onim nekojim pisateljem, koji uživajo simpatije občinstva, ogromne honorare in to vsled konku-

rence, kajti tudi založniki tekmujejo med sabo s ponodbami. V tem pa ko plačajo enemu preveč, morajo se pri drugem pisatelju odškodovati. Zato prodre mladi talent le s težka.

Vzemimo samo burko »Charley's Aunt« (Karlova leta) po vsem svetu dobro znano šalo, ki je brez dvombe duhovita a vendar brez vsake literarne vrednosti. Napisal je to šalo Braudom Tomac a idejo mu je dal Penli, igralec, ki je v Londonu igral glavno vlogo. Ker sta se ta dva tožila zaradi honorarja, se je iz tožb izvedelo, da je Brandom Tomac dobil za pravo predstavljanja te igre samo na Angleškem 28.000 funtov (funt = 12 gld.) a Penli za isto pravo nad 100.000 funtov! V Ameriki je pa dobil Tomac 6.000 a Penli 12.000 funtov!

Ta izredni uspeh je za našo dobo jako značajan. Priproste šole uspevajo bolje nego li resni umotvori literarne vrednosti!

Ste-li že mislili na to, kako so nepovoljne literarne razmere v malem narodu? — vpraša Nadin dopisnik. Če se kje pojavlja talent, kako naj se razvija, če nima čitateljev, kako naj postane materialno neodvisen, ako mu honorar redko kdaj prehaja nad nivo smešnosti? A kako naj založnik plača pisatelja, ko ni dovolj čitateljev in odjemalcev! V malih narodih se goji književnost samo postranski kakor diletantizem, kar je delom seveda tudi poznati.

Često čitam angleške pisatelje, kojih so nekateri izvrstni; ako se po vglobicu v njihovo delo, opažam, da je to bolj plod rutine nego talenta in to me napolnuje z melanholijo. Prihaja mi na misel, koliko velikih literarnih talentov je v našem narodu, ki životarijo v kakem malem uradu ne imajoči prilike, da bi se razvili in pokazali, kar morejo. Pisatelj »Karlove tete« bil bi v nas neznan literat a mnogokaterih izmed naših književnikov bil bi morda pisatelj prve vrste ter milijonar — ko bi se bil rodil n. pr. na Angleškem!

Doma.

Med — sredstvo za pomirjenje živcev. Vsak večer predno se gre spat, vzeme se naj v zličico medu. Nervozne ljudi to baje jako ublaži, poleg tega je pa tudi redilno, krvotvorno. Kedor ne more uživati samega medu, naj si ga namaže na kruh, ali ga pa pije namesto cukra z mlekom ali s kavoj.

Bradavice se odpravijo na ta način: zmešaj 8 gr. mlečne kisline, 8 gr. kolodija in 1 gr. salicilne kisline in maži s to tekočino bradavice večkrat na dan, najbolje s čopičem. Črez nekaj časa postanejo drobljive in se izgube. Jednaki učinki se baje tudi dosežjo s tinkturo od tuje ali če se namakajo bradavice s čajem iz tujinih vejic, sosebno, ako se površna koža ostrga z nožem, predno se jame mazati.

Matere, učite otroke grgranja! Vsako leto umre za davicoj mnogo in mnogo otrok samo radi tega, ker ne znajo grgrati, česa se pa ne morejo navaditi kar nakrat, sosebno pa v bolezni ne. Kar bo zdravemu otroku v zabavo, to bo bolnemu orožje zoper smrt.

Zoper miši rabi se na Tirolskem sledeča ... zvijača. Miši imajo baje jako rade kvas (Pressgerm), kar je za nje usodnega pomena. Iz kvasu se zvaljajo male kroglice, katere se v primerni množini raztrosijo po tistih prostorih, kjer je mnogo miši, ob enem se pa nastavi polna posoda vode tako, da miši lahko pridejo do nje, kajti po s posebno naslajoj povžitem kvasu jame jih žejeti, tako, da pijejo nastavljeno vodo brez konca in kraja. Kvas se v želodcu raztopi in ga slednjič ... razžene. Čeprav je sredstvo malce smešno, vendar preprosto in ceno, da je lahko vsakdo poskusi, kedor nima pridne mačke.

Mleko se ne sme piti na jedno sapo, ampak po požirkih, kajti če človek izpije več mleka duškoma, zasiri se, prišedši v želodec in se spremeni v kos sira, v katerega sredino težko dospe želodčni sok, brez katerega se ne more prebaviti nobena jed in brez katerega mora ali obležati v želodcu ali pa se skisati, kar je pa na kvar želodcu in zdravju sploh. Sosebno otroci naj se navajajo, da za vsakim požirkom zavžijejo košček kruha.

Listnica uredništva.

Desimira. Z veseljem Vam poročam, da mi je pisal naš kritik, da je Vaša pesem »Obljuba« izborna. Pride skoro!

Argo. Vi ste jako plodovit, Vaših pesmi imam že mnogo, a vporabim le priprosteje; trioletov in sonetov ne mara naš kritik od — začetnikov. Silno me mika zvedeti, kdo ste, ko ste mi tako blizo!

E. K. Hvala na Vaši prijaznosti. Meni pesem ugaja vsaj; dasi je bila snov že mnogokrat obdelana, je vendar še vedno hvaležna. Oblika se mi zdi ljubka; bomo videli, kaj poreče naš pesniški kritik. Na zdar!

